

Maria Kähäri, Milan perehen päivä (kiäntän vienankarjalakši Olga Karlova), Karjalan Šivissyššeuira

Dialogit ta harjotukšet, Luatija Olga Karlova

Karjalan Šivissyššeuira yhteisruavošša Päivännoušu-Šuomen yliopisson karjalan kielen elvytyšprojektin kera, 2022

Dialogi 1. Makuušijašša (š. 4–5).

Mila: Mamma, nouše, nouše. Päiväni jo paistau!

Muamo: Hyvyä huomenešta, kullannuruseni. Kačo, pappa on havaččeutun. Kašotteliutuu tuošša.

Tuatto: Huomenta, armahaiset! Läkkähän Mila huttuo keittämäh. Čäijynki panemma tulella.

Saša: Mieki tahon teijän kera.

Muamo: Veera on näläššä, mannikkie tahtou. Kuni mie imetän, työ kerkiettä käyvä pešulla.

Tuatto: Niinpä. Miän ämmö aina oli šanon: ”Nouškua, kuškua, šilmät peškyä.”

Muamo: No voi šilma, Miikkula!

Mila ta Saša nakrun kera juoššah kylpyhuoneheh.

Harjotuš 1-1. Luve loruni iäneh. Voipi kisata vuoronperäh jokahisen šormen kera.

Peikalo potti,

Šuomen šotti.

Inkerin mualla,

Kultaralla,

Pikkaraini čakari.

(karjalaista rahvahanrunohutta)

Harjotuš 1-2. Laula ta voimistele.

Notkiet nivelet

Piä, olkapiä, peppu, polvet, varpahat,
polvet, varpahat.

Piä, olkapiä, peppu, polvet, varpahat,
polvet, varpahat.

Šilmät, korvat ta vaččua taputa.

Piä, olkapiä, peppu, polvet, varpahat,
polvet, varpahat.

(Lähtöteksti: Jumppalaulu, Fröbelin palikat)

Harjotuš 1-3. Vaštua kyšymyksiših.

Kuin monta henkie Milan pereheššä on?

Ketä Milan pereheh kuuluu?

Kuin äijä ikyä on Milalla?

Kuin vanha on Saša-veikko?

Äijänko vuotta on Veeralla?

Harjotuš 1-4. Taivuta verbit mallin mukah.

Malli: Havaččeutuo.

Mie havaččeuvun, šie havaččeuvut, hiän havaččeutuu, myö havaččeuvumma, työ
havaččeuvutta, hyö havaččeuvutah.

Pešeytyö.

Kašotteliutuo.

Dialogi 2. Huomenešpešulla (š. 6–7).

- Mila: Pissittäy! En rupie potalla. Tahon pöntöllä kuin Saša.
- Tuatto: Šiirrä skammi pöntön eteh. Lapšien issuin on jo šiinä. Annahan mie šiula autan, Milaseni.
- Mila: Pappa, missä on tualettipaperi?
- Tuatto: Ka tuošša lippahan piällä. Muissa peššä käteš!
- Mila: Pappa, annatko miula käsipaikan?
- Tuatto: Täššä, ole hyvä. Olen šiušta ylpie, šuat yšäššäni kylpie. Loiskis, loiskis lorineh. Plöčkis, plöčkis plörineh. (Loruttelou Veeralla.)
- (Lähtöteksti: kirjasta Kukkuluuruu, Elina Pulli)
- Mila: Pappa, mie šuvin piätäni!
- Tuatto: Moločča, tyttöseni!

Harjotuš 2-1. Luaji virkkehet.

Malli: Veerua nakrattau, konša hiän kaččou peilih.

Veerua	kakittau	konša hiän kaččou peilih
Milua	šiännyttäy	hiän mänöy tualettih
Lašta	nakrattau	issutan hänet potalla
Milma	pissittäy	šentäh kun en löyvä muilua
Häntä	makauttau	niin on vilu
Meitä	vapisuttau	mänemmä šijah

Harjotus 2-2. Löyvä viivan alta paššuoja šana ta täyvennä virkkehet.

Malli: Pešen hampahat ... harjalla.

Pešen hampahat ...

Iče issun ...

Pyyhin pepun ...

Pyykit ollah ...

Pešen kiät ...

Vettä on ...

Šuvin piätäni ...

Hammašharjat ollah ...

Issutan lapšen ...

Käsipaikat riputah ...

likavuatekorissa, tualettipaperilla, potalla, pešualtahašša, pöntöllä, harjalla, stokanaisešša, muilalla, šuvalla, vuarnašša.

Harjotus 2-3. Luaji pieni dialogi mallin mukah.

Malli: Käsipaikka.

- Pappa, annatko miula käsipaikan?
- Täššä, ole hyvä.
- Passipo.

Käsipaikka, muila, šuka, hammašharja, potta, tualettipaperi, hammaštahna.

Dialogi 3. Šuoriuvumma (š. 8–11).

- Mila: Mamma, mitä šie ruat?
- Muamo: Šuoriuvun. Kačotko Veerua, kuni mie šivon kantopaikan?
- Mila: Ka kačon! Enšin Veeran hupšut pukšut, šiiä Veeran höpšöt pökšyt... (Kisauttau pikku čikkuoh.)
- Tuatto: Hyvä Mila! Kohta tulen šiula apuh.
Oletpa šie kašvan! Kačo kun paitaki on käynyn pienekši. (Sašalla.)
- Saša: Mie olen šuuri poika, šuatan iče šuoriutuo! Iče panen pukšut jalkah.
- Tuatto: No hyvä! Läckähän šuoritamma pikkaraisen, papan apuniekka.

Harjotuš 3-1. Luve lukuni iäneh. Kekšitkö omua vaštahušta?

- Ken, ken, ken? – Ukko ta akka.
Ken, ken, ken? – Šammalta vakka.
Ken, ken, ken? – Venehen kokka.
Ken, ken, ken? – Piipun n’okka.
Ken, ken, ken? – Mamma ta pappu.
Ken, ken, ken? – Jalka ta toššu.
Ken, ken, ken? – Paita ta peppu.
Ken, ken, ken? – Vakka ta kanši.
Ken, ken, ken? – Nakris ta nuatti.
Ken, ken, ken? – Rihma ta lanka.
Ken, ken, ken? – Veičči ta huotra.
Ken, ken, ken? – Kišša ta hiiri.
Ken, ken, ken? – Kana ta kukko.
Ken, ken, ken? – Kyly ta vašta.
Ken, ken, ken? – Reppu ta reissumieš.
Šilmä, šilmä, n’okka, šuu, korva, korva – Anni!

(karjalaista rahvahanrunohutta)

Harjotuš 3-2. Luaji virkkehien jatko käyttän viivan alla olijie šanoja. Pane mieleh šanojen merkitykšet ta käyttö: šuoriutuo, šuorittua, panna piällä, panna käteh, jalkah, piäh, jakšua, jakšautuo.

- Malli: Mie šuoriuvun iče. Hiän šuoriutuu hyväsešti.

Mie šuoritan lapšen. Tuatto šuorittau Veerua.

Mie panen šortat jalkah. Muamo panou hamehen piällä.

Myö jakšauvumma ta rupiemma muate. Hyö jakšauvutah kylyn šinčissä.

Mie jakšan jalačit portahilla. Hiän jakšau lašta.

Mie šuoriuvun

Hyö šuoriuvutah

Mie šuoritan

Tuatto šuorittau

Mie panen ... piällä.

Muamo panou ... jalkah.

Hyö jakšauvutah

Myö jakšamma

tunikan, Sašua, šukkapukšut, lämpimäšti, pikkaraizen, liäpäncät, Veerua, kaunehešti, džinsat, t-paijan, čikon, villapukšut, pižaman, veikon, vorssašti, Milan, trusikkahat, poikkoh.

Harjotuš 3-3. Vaštua kyšmykšeh käytyän alla olijie šanaliittoja. Mitä šie šuatat ruatua?

Malli: Mie šuatan... jakšautuo iče.

panna napit kiini, panna näppärit kiini, kiärie kapaloripakkuo, šituo kantopaikkua, šuoriutuo iče, pujahuttua piätä kakluššan reijästä, pujahuttua käsie hiemoista, šituo nahmot, panna nänniliivit piällä, šuorittua lašta, jakšautuo iče.

Harjotuš 3-4. Vaštua kyšmykših. Mitä šie ruat? Mitä lapši ruatau?

Malli: Mie opašteliuvun... tikuttamah. Lapši opašteliutuu... ryömimäh.

šuoriutumah, ompelomah, šuorittamah veikkuo, tikuttamah, pešömäh hampahie, kävelömäh korkokenkillä, käymäh potalla, šitomah nahmoja, ryömimäh, toppuamah šukkua.

Dialogi 4. Stolua kattamašša (š. 12–13).

Muamo: Šyömmäkö kakrahuttuo? Mie leikkuan lisyä leipyä.

Saša: Mie kannan luuvvat stolah.

Mila: Ta mie kuan mehuo.

Muamo: Vain kun himottais kahvie, ka onnakko juon kuitenkin čäijyö. Mila, ollouko kaikkie jo stolašša?

Mila: Luuvvat ta lusikat ollah...

Saša: Stokanat ta kupit niisi.

Muamo: No hyvä. Šyömäh ristikanša!

Harjotuš 4-1. Mitä šiula himottais juuvva? Valiče paššujat šanat.

Malli: Miula himottais... čäijyö, ka onnakko juon kuitenkin... marjavettä.

maituo, vettä, kahvie, mehuo, mahlua, čäijyö, kakaota, hapanmaituo, vuaššua, piivuo, viinua, šienivettä, marjavettä, morššie, kompottie.

Harjotuš 4-2. Šanele, mitä stolalla on ta mitä ei ole?

Malli: Stolalla on stokana, ka ei ole... luotua.

luota, stokana, kuppi, mehupaketti, veičči, lusikka, čäinikkä, leikkuulauta, kahvinkeitin, luotua, stokanua, kuppie, mehupakettie, veistä, lusikkua, čäinikkyä, leikkuulautua, kahvinkeitintä.

Harjotuš 4-3. Löyvä paššujat verbit viivan alta ta kekši virkkehen jatko.

Malli: Hiän kantau luuvvat stolah. Hyö leikatah leipyä.

Hiän

Hyö

kantau, leikatah, ečitäh, ruatah, leikkuau, keitetäh, ruatau, keittäy, eččiy, kannetah.

Harjotuš 4-4. Valiče alla annetuista šanoista kolme ta šelitä ne. A toiset anna arvatah!

Malli: Muila. Še on lipie, še haisu makiella, šillä pešeyvytäh.

Kulakka, čakari, pieluš / potuška, tualettipaperi, käsipaikka, potta, pyykkitelneh, šuka, kormano, pikkupukšut, helyni, bodi, polčča, jäškuappi, kalenteri, luota, stokana, čäinikkä, stuula, stola, niepšiempäini, juovikaš, kukikaš.

Dialogi 5. Ruvekka šiivuomah! (š. 14–15).

- Mila: Mamma, miula on muilavettä altahašša. Ihan vuahella on!
- Muamo: Onpa šiula vesselä, tyttösen! Ka muissa aštiet huuhaltua, elä pelauvu.
- Saša: Viučin, vaučin variksen šiivin.
Čipiti, čäpiti čipirikin šiivin.
Lentyän, kuartuan haukan šiivin.
Korkiella myö lennämmä kokon šiivin! (Veeralla.)
(Lähtöteksti: Viutsin vautsin, Hannele Huovi.)
- Muamo: Saša, kačo jotta Veera ei luiskahtais. Mukavašti työ kyllä leikittä, moločat!
- Mila: Mamma, missä on ripakko? Mie tahon pyyhkie pešustolua.
- Muamo: Kačaha alaškuapista. Šielä on kaikki vihkot ta ripakot.
- Saša: Mie voin tyhjentyä ruhka-aštiet!
- Muamo: Annahan mie šiula autan. Pihalla lähtiessä pitäis muistua ottua ruhkapuššit.

Harjotuš 5-1. Järještele jättiet kolmeh ruhka-aštieh.

Biojättiet	Paperijättiet	Šekajättiet
Potakan ketut	šanomalehti	vanhat jalačit

kouluvihko, vanha repaleh paita, kapustan lehet, piiruššušpaperi, kuihtunuot kukat, reklamalehti, maitopaketti, cd-levy, ruuvvan tähtiet, čäijypušši, käytetty pamperssi, omenan kanta, rikkinäini kuklani, jialičän kuoret, žurnali, stokanat ta kupit, vanha hammašharja, šuka, kalanruuvvat ta luut, vanha latevihko, karamellipaperi, märkä ta likani paperilouta, bananin kuoret, jähmettyn rašva, vanha šeinäkalenteri, mehupaketti.

Harjotuš 5-2. Luaji mallin mukah.

Malli: Pitäis šiivota tänäpiänä. – Šiivokka tänäpiänä!

Pitäis korjata aštiet stolalta. –

Pitäis pyyhkie late märällä ripakolla. –

Pitäis kerätä ruhkat tukkuh. –

Pitäis viijä (vie- + kä) ruhkavärčit pihalla. –

Pitäis tyhjentyä (tyhjentä-) kompostiaštie. –

Pitäis imuroija (imuroi- + ka) keittijö. –

Pitäis lat'ata aštiet koneheh. –

Pitäis peššä (peš- + kä) stolaripakko ta latevihko. –

Pitäis levähtyä (levähtä- + kkä). –

Dialogi 6. Šuoriemma kauppah (š. 16–17).

Pereh šuorieu lähtömäh kauppah oššokšilla.

Muamo: Lähemmä nyt kauppah. Kuni mie šuoritan Veerua, työki kerkiettä šuoriutuo.

Mila: Mamma, mie en maha vetoket't'uo panna kiini.

Muamo: Mie šiula autan, elä huoli.

Saša: Kunne työ šuorietta?

Mila: Ka kauppah!

Saša: Aha. Missä miun villašukat ollah?

Mila: Etkö šie niä? Jalaššaš.

Saša: Toven! Nyt vain vejällän kenkät jalkah.

Harjotuš 6-1. Löyvä šanan perušmuoto.

Malli: Takit – takki.

Kintahat, töppöset, šiäryštimit, kakluššat, šuappahat, jalačit, lakit, šormikkahat, ulkovuattiet, kumpaset, vetoket'ut, napit, čohonalaset, villašukat.

Harjotuš 6-2. Kačo kuvua ta luvu virkkehet iäneh.

Milalla on vihrie takki, mušta lakki, pruunit šuojapukšut ta roosovoi čohonalani.

Sašalla on muššanruškie villahualari ta vualienvihriet ulkohualarit.

Sašan jalačit ollah korkiet nahmokenkät.

Milan kenkissä ollah tarrat.

Muamolla on muššat pukšut ta juovikkahat šiäryštimit jalašša. Hänellä on šormikkahat kiäššä. Piäššä on harmuanšinini oččanauha. Muamon yšäššä on pikkaraini Veera.

Veera on kantopaikašša. Hänellä on ruškie hattu ta keltani kaklušta piällä. Ollouko kaklušta yhtehini muamon kera?

Dialogi 7. Kauppamatalla (š. 18–19).

- Pekka: Terveh bratanoilla!
- Muamo: Terveh, Pekka! Kuinpa elät?
- Pekka: Ka hil’l’akkazeh. Matkuamma Pauššin kera lorukerhoh. Kuinba teijän dielot?
- Saša: A myö kauppah läksimä. Kiireh on!
- Mila: Mamma meilä mitänih niepšiempäistä oštau.
- Pekka: No kaččuot työ, mittune kullankarvane muamo!
- Muamo: Ka no, elä ni virka. Ta ylen poikkoit lapšet. Et kačo jälkeh kerkie. Šanohan mučoillaš tervehyisie!
- Pekka: Passibo! Tulgua meilä gostih käymäh.
- Muamo: Passipuo! Šoittelemma.
- Pekka: Heippa!

Harjotuš 7-1. Luve virkkehet ta kiännä.

Autobuššin piettymispaikalla on äijä rahvašta.
Buššie vuottuas’s’a ämmöt issutah skammilla.
Kyličči ajo auto. Šen ajovalot paletah kirkkahašti.
Venari valottau pihua.
Muamo pukkuau kol’askua. Hyttiälyštä on piällä, šentäh kun vihmuu.
Pyöräilijällä on čoho piäššä, hiän piteliytyy lujašti rul’ašta. Pyörän tikkuloissa on kuvaštimie.
Tiepuolešša läššä trotuarie on hauta, kumpaista remonttimiehet juštih tultih paikkuamah.
Viemärikaivošta kuuluu vejen lirinä.

Harjotuš 7-2. Kirjuta pistehien tilalla tarvittavat kirjaimet.

Malli: Lapšienissuin.

Lapšienis...uin, renka...at, tieh.....ra, m.....ttorip.....rä, ...oho, l...kašuoja, pukkaušp...nka, k...l’aska, v...nari, ...kammi, p...lkim...t, t...rvaiss...in.

Dialogi 8. Kaššalla (š. 20–21).

- Myöjä: Terveh!
- Saša: Terveh!
- Myöjä: Yhteheš kakšikymmentä nellä euroo viisikymmentä šenttie.
- Saša: Täššä kakšikymmentä viisi euroo.
- Myöjä: Passipuo ta viisikymmentä šenttie jälelläh. Hyvyä päivän jatkuo teilä ta tulkua toiččiki!
- Saša: Passipo, šamua ni Teilä!

Harjotuš 8-1. Jata virkkehet. Muissa käyttyä partitiivie.

- Malli: Oššoškärryššä on (maitopaketti 2, jauhopušši 1, juušto, leipä) –
Oššoškärryššä on kakši maitopakettie, yksi jauhopušši, juuštuo ta leipyä.

Oššoškärryššä on ...

(jauhopušši 2, maitopaketti 1, lihapurkki 4, limonadipullo 3, banani 5, kahvipaketti 3, čäijytokka 2, šokeripušši 1, karamellipušši 2, potakkavärčči 1; kala, liha, potakka, luukko, maito, jätelö, mannaryyni, makaroni, perčču, šokeripesku).

Harjotuš 8-2. Pane šanat oikie muotoh. Kyšymykšet ollah avukši.

- Malli: Makšan oššokšet pankkikortilla.

Makšan oššokšet (pankkikortti, käsiraha; millä?)

Kaššalla myöjä anto (kuitti, bonuskortti, sumčča; min?)

Pissän (kukkaro, telefoni, maski; min?) ... kormanoh.

Harjotus 8-3. Šanele, kuin äijä miki makšau. Kekši lisyä kyšymyštä.

Malli: Kuin äijä šokeripesku makšau? –

 Kilo šokeripeskuo makšau šiinä euron tahi puolitoista euroo.

Kuin äijä šokeripesku makšau?

Kuin äijä čäijytokka makšau?

Kuin äijä kilo potakkua makšau?

Kuin äijä kahvipaketti makšau?

Kuin äijä rukehini leipä makšau?

Kuin äijä maitopaketti makšau?

Dialogi 9. Sussietakšet (š. 22–23).

Muamo Anni:	Terveh taloh!
Sussieta Outi:	Terveh, terveh. Aštukkua pirttih!
Muamo Anni:	Passipuo kuččumua. Emmä rupie jakšautumah, kiireh on kotih. Ihan ruttovisiitillä olemma tällä kertua. No mitä teilä kuuluu?
Sussieta Outi:	Kaikki on hyvin, passipo. Entiselläh olemma-elämmä. Kuinpaš teilä?
Muamo Anni:	Ka hil'läkkaiseh meiläki. Täššä ois vähän eväštä teilä. Tottaše olemma kaikki tiluamiset muistan oštua.
Saša:	Mie olen iče makšan!
Mila:	Ta mie oššokšet keräsin vakkah!
Sussieta Outi:	Passipoičen auttamua. Še on kačo šuuri apu. Muamoš šuau olla ylpie teistä, šemmoset hyvät apulaiset kašvetah.

Harjotuš 9-1. Löyvä viivan alta sinonimi.

Malli: Sussieta, nuapuri.

Sussieta,

Olla pakšuna,

Apuniekka,

Passipoija,

Mitä kuuluu?,

Kiittyä, olla kohtuni, Kuinpa elät?, apulaini, nuapuri.

Harjotuš 9-2. Jata virkkehet. Käytä alla olijie šanoja.

Malli: Lapši itköy. Anna hänellä tutti.

Lapši itköy. Anna hänellä

Pikkaraini ei voi uinota. Ollouko hänellä nälkä? Tuotko ...?

Uinotešša lapši šepyäy

Muatešša poika potkiu pois ... piältäh.

Meilä on ... käytöššä, konša pikkaraini makuau kol'askaššah pihalla.

Lapši kaččelou tarkkaseh huvikarusellin elukkoja ta muhelou, konša näköy

Mie šoitän ... , veikkoni lyöy

Kattien, tuttipullon, kitaralla, itkuhälytin, tutti, krapuo, rumpuo, unikukkaista.

Harjotuš 9-3. Kirjuta paššujat imperatiivissa olija verbit.

Malli: Ruvekka (myö) tanššimah! – Tanššikka!

Ruvekka muate! – ...

Ruvekka lukomah! – ...

Ruvekka leikkimäh! – ...

Ruvekka šyömäh! – ...

Ruvekka šiivuomah! – ...

Ruvekka šuoriutumah! – ...

ŠUORIUTUKKA!

MUAKKA!

ŠYÖKÄ!

LEIKKIKKÄ!

LUKEKKA!

ŠIIVOKKA!

Dialogi 10. Murkina-aika (š. 24–25).

- Ämmö: Pitäy vielä terkata porkkanua. Voitko auttua, Mila?
- Mila: Ka tiettäväini! Mie juštih jotta jälkimmäisen lihapyörykkäisen šain luatie.
- Ämmö: Moločča! Tuotko miula porkkanapuššin jiäškuapista?
- Mila: Hyvä. Kuin äijä pitäy olla?
- Ämmö: Ka vaikka kolme. Mie ne kuoritan ta terkkuan.
- Mila: Yksi, kakši, kolme. Kakši šuurempaista ta yksi pikkaraini.
- Muamo: Mila, vietkö ämmöllä tämän kuoritantaveičen? Ta terkkaki täššä on.
- Mila: Mielelläni. Täššä, ämmö!
- Ämmö: Passipo, Mila-kultaseni. Passipo punukkaiseni!

Harjotuš 10-1. Vaštua kyšymykšeh: missä?

- Malli: Lihapyörykät ollah paissinpaperilla.
T'orkka on aštieškuapissa.
Lusikat ollah aštieškuapin louvašša.

Lihapyörykät ollah (paissinpaperi)

Terkka on (aštieškuappi)

Lusikat ollah aštieškuapin (louta)

Porkkanapušši on (jiäškuappi)

Peretnikkä rippuu (nuakla)

Lihapyörykät ollah (kiukua)

Paissinpaperi on (lista)

Potakat kiehutah (kattila)

Perčču ta šuola ollah (höistöpolčča)

Muamo luatiu soussie (riehtilä)

Kattila on (hella)

Harjotus 10-2. Šelitä kakši kolme šanua. Toiset ruvetah arvuamah.

Malli: Panen šen piällä varuštuas's'a šyömistä, šentäh kun en taho hieroutuo, likautuo. –
Še on PERETNIKKÄ.

Potakka, kiukua, perčču, jiaškuappi, pakaisin, riehtilä, kuoritantaveičči, keittokauha, petruška, polčča, lista, paissinlapieni.

Dialogi 11. Ettonehella (š. 26–27).

- Mila: Mamma, miula šilmät männäh umpeh.
- Muamo: Ka šilma vaivuttau. Šilmäset ollah niin laipakat. Tuuti, tuuti, tuuti lašta. Tuuti, tuuti pikkaraista. Mamma še lašta uinottau, pikkaraista makauttau. Tuuti, tuuti Mila armaš. Tuuti, tuuti yškälintu.
- Saša: Mamma, mie venyn ta kaččelen šarjakuvie. Ei niyhtä makauta vielä.
- Muamo: Kaččele vain, Sašaseni. Levähä. Mie jo täššä iče meinasin n’učvahtua.

Harjotuš 11-1. Taivuta verbit.

Muata ‘nukkua’; uinota ‘nukahtaa’; n’ukkuo ‘torkkua’; n’učvahtua ‘torkahtaa’; venyö ‘maata’.

	mie	šie	hiän	myö	työ	hyö
muata	makuan					
uinota			uinuou			
n’ukkuo		n’ukut				
n’učvahtua						n’učvahetah
venyö				venymmä		

Harjotuš 11-2. Luaji virkkehet mallih: Milma makauttau.

Milma, šilma, häntä, meitä, teitä, heitä.

Makauttau, haikotuttu, n’ukuttu, vaivuttu, piššattu, kakittu, nikottu, janottu, šiännyttäy, nakrattu, varauttau.

Dialogi 12. Leikkiaika (š. 28–29).

- Ämmö: Mila, mitä šie oikein ruat? Kuotteletko šeisattuo piän piällä? Kačo, mänet vet kuperkeikkua. Hil'ľ'akkaiseh!
- Mila: Kikiriukkuo kiännän. Vot näin!
- Saša: A mie jo šuatan häränmukkie kiäntyä.
- Ämmö: A voi voi, tuakšipäinkö jo pyörähytät männä? Eikö varauta?
- Saša: No ei. Mie olen jo šuuri ta väkövä poika!

Harjotuš 12-1. Pakaja tovarissan kera.

Malli:

- Mahatko kiäntyä kikiriukkuo? – Noo, mahan. / En maha, ka tahon opaštuo.
- Šuatatko männä kuperkeikkua? – Kyllä, šuatan. / En šuata, ka himottais opaštuo.
- Maltatko kiäntyä mukkie / häränmukkie? – Ka noo, maltan. / En malta, ka tahon kuotella.

mahtua=šuatua=malttua 'osata'

Harjotuš 12-2. Kekši virkkehet käyttvän alla olijie verbijä ta pronominja.

- Malli:
- Tikuta mitänih (šie). – Ka tikutan mie.
 - Tikuttakkua hoš mitä (työ). – Ka tikutamma myö.

Tikuta / tikuttakkua, kisua / kisakkua, luaji / luatikkua, kačo / kaččokkua, keitä / keittäkkyä, luve / lukekkua, kirjuta / kirjuttakkua, šyö / šyökyä, laula / laulakkua.

Mitänih 'jotakin'; hoš mitä 'mitä tahaňša'.

Harjotuš 12-3. Kirjuta virkeh loppuh. Käytä viivan alla olijie šanoja.

Poika leikkiy

Lapšet leikitäh

Milan yšäššä on

Rakentakka ... talo!

Mie keryän

Pikkaraini kisuau

Lat'akka ... tukkuh!

Tyttö työntäy

Palakuvua, puukuubikat, mössikontie, kärryö, autolla, kuklasilla, legoloista, pallolla.

Dialogi 13. Piän kolahuš (š. 30–31).

Mila: Aaa, kipie on!

Ämmö: Mitä on šattun, Mila? Missä on kipie?

Mila: Tääää-ššä, oččah šattuu!

Saša: Myö kišasima hippasillah. Mila juoksi šuorah škuapin nurkkaseh. Kolahutti piän škuapin reunah.

Muamo: Ei ole hätyä, tyttöseni! Panemmako plasterin?

Mila: Pa-ne-mma.

Ämmö: Kyllä še parenou. Annahan kun ämmö puhuu. No on še pahkani täššä melkoni, ka ei ole huavua. Rauhotu, Milaseni. Elä ite, hyväseni!

Harjotuš 13-1. Vaštua kyšymykših: mitä hänellä kivistäy? Mih koškou / šattuu?

Malli: Piä. Hänellä piätä kivistäy. Hänellä koškou / šattuu piäh.

Korva, jalka, käsi, hammaš, šilmä, vačča, šelkä.

Harjotuš 13-2. Luaji pienet dialogit mallin mukah.

Malli: – Vaččua kivistäy. Ollouko (=Oliskohan) meilä kuivua mussikkua?

– No pitäy kaččuo.

– Viluttau. Ollouko meilä mettä?

– Pitäis olla.

Harjotuš 13-3. Luaji mallin mukah. Mitä tarvičet?

Malli: Miula jalkoja pakottau. Tarvičen kylmägeelie.

Milma ryvittäy. Miula šilmie kuivuau. Miula on huava. Miula on toppa, n'okašta valuu. Miula vaččua kivistäy. Milma viluttau ta očča on kuuma, ollouko kuumetta? Šatatin käteni, pahka kašvo ta šinisömä tuli.

Kuumemittarin, näštyykkie ta nenäpriiskutinta, ryvityšliäkettä, kipuliäkettä, kylmäkiärön, puhaššušainehta ta plasterin, šilmätippoja.

Harjotuš 13-4. Kirjuta pistehien tilalla tarvittavat kirjaimet. Kačo šanat kirjan š. 31.

Uko...laiteh, enši...škuappi, ...petti, mi...ku..., ko...nka, ...l'a. ...kara, kor..., liä...pullo, tab...tti, ...kku.

Dialogi 14. Milan mieli parenou (š. 32–33).

- Mila: Pappa tulou, pappa tulou!
- Tuatto: Terveh taloh! Tule šepyä pappua, Mila. A kun makie n'okka šilma on!
- Mila: Oli ikävä šilma.
- Tuatto: Ka miula niisi! Mitä teilä kuuluu?
- Muamo: Šyömäh ristikanša!
- Mila: Läkkä šyömäh, pappa!

Harjotuš 14-1. Paiskua parissa mallin mukah.

- Malli: – Muissa ottua sontikka matkah!
- No onhan miula sontikka matašša.
- Pitänöykö ottua sontikka matkah?
- Ka ota šie varalta.

Sarajan avuan, telefoni, garaasin avuan, lattain, mopikka, kotiavuan, kirjani, sontikka, lämmintä vuatetta, očkat, čakkavoijetta, eväštä.

Harjotuš 14-2. Pane šanat oikieh järješšykšeh. Luaji virkkehet.

Ikävä, miula, šilma, on.

Yškäh, miula, tule.

Šilma, mie, anna, šepyän.

Miula, n'okkua, annatko.

Harjotus 14-3. Arvaa, mi se on? Šanat lövytäh kirjan šivulta 33.

Še on rikeneh kateissa. Šillä avatah kotiovie.

Vilulla šiällä šivon šen kaklah.

Šiinä riputah avuamet.

Šiinä ollah ulkovuattiet.

Pissän šiih töpšelin.

Kiinitän šiillä muistilapun tauluh.

Muistanen ottua šen matkah, en kaššu vihmašiällä.

Dialogi 15. Stolašša šyömäššä (š. 34–35).

- Muamo: Meilä on riissuo ta kiukuašša paissettuo lohta tänäpiänä. Hyvyä ruokalyštie!
- Saša: Tykkyän kalua. N'amn'a.
- Mila: Mamma, voisitko panna miula salattie?
- Muamo: Mielelläni, tyttöseni.
- Mila: Passipuo. Tahon okurččua.
- Ämmö: A miula himottais šuolašientä maissella.
- Tuatto: Myö niitä iče olemma kerännyn ta šuolah pannun. Ole hyvä!
- Ämmö: Oikein makiet ollah. Šuolahista toičči niin himottau!
- Muamo: Hyvä kun maistuu. Ota vain lisyä, elä čuipota.

Harjotuš 15-1. Vaštua kyšymykših.

Mi on šiun mielehini ruoka? Mitä šie tykkyät / šuvačet?

Tykkyän ... lehtisalattie.

Mitä šiula himottais šyvvä?

Miula himottais ... riissuo.

Mitä šie tahot juuvva?

Mie tahon ... čäijyö.

Harjotuš 15-2. Jata virkkehet.

Miula on nälkä.

Himottais lihahista. Šöisin ... kiukuašša paissettuo lampahanlihua.

Himottais maitohista. Šöisin ... ämmön luatimua rahkamaituo.

Tahottais kalahista. Šöisin ... suarittuo haukie.

Tahottais leipähistä. Šöisin ... rieškua.

Miula on jano. Joisin ... hetevettä.

Dialogi 16. Leikkipuistošša (š. 36–37).

- Muamo: Saša, hil'’akkaiseh. Elä vain luoja pikkaraisien piällä. Olet tottaše kašvan täštä luitomäještä.
- Saša: Ka no, mamma! Toven. Olen šuuri poika. Juokšen tuonne karhuamah.
- Mila: Mie tahon sriäppie. Mamma, onko meilä torttukuavat matašša?
- Muamo: Ka ollah, Milaseni. Täštä tulis tähtitorttu, a tuošša ois kontien kuva.
- Mila: Enšin paissan tortun, a šiitä luajin kontien.
- Muamo: No hyvä. Mie voin šiula auttua. Täššä on lapieni. Taputtele hyväsešti.
- Mila: Elä tule paha torttu, tule hyvä torttu!
- Muamo: No kačo mimmoni hyväččäini hiekkatorttuni tuli. Moločča olet!
- Saša: Mamma, auta! Tahon pois tiältä. Varajan, korkie on!
- Muamo: Piteliyvvy nuorašta lujašti. Ei hätyä, poikaseni. Annahan mie šiut šolahutan.
- Saša: Mie tahon liekkuh. Annatko vauhtie?
- Muamo: Ka tiettäväini.

Harjotuš 16-1. Jua virkkehet viiteh joukkoh. Joka joukošša pitäis olla kolme virkehtä.

Hiän pitäy nuorašta kiini ta toičči roikkuuki šiinä. Pikkaraini istuu hiekkakorissa. Šinne voipi männä peittoh. Lapši liekkuu. Nouššešša luitomäkeh lapši pitäy käsipuista kiini. Kisapirtissä on mukava leikkie. Kohta hiän luitau poikkoseh alaš. Hiän lujašti piteliytyy liekun čieppilöistä. Hiän laškeutuu ta heti uuvveštah noušou rappusie. Mökkiseššä on oikie katto ta šeinät. Hiän sriäppiy torttusie. Ylähyätä näkyy loitoš. Muamo antau vauhtie. Lapši kaivau hiekkua lapiesella. Poika karhuau ylöš.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Harjotus 16-2. Luaji dialogit käyttäen alla olivia sanoja.

Malli: – Mie tahon... liekkiuo! – Mie tahon... šolahtua liekušta!
 – No läkkä! – Hil'akaiseh. Elä vain kirpuo.

luitomäkeh – šolahtua luitomäjeltä, karhata köyttä pitin – šolahtua täštä telineheštä,
leikkimökkisen šiämeh – kurkistua ikkunašta.

Dialogi 17. Illalla koissa (š. 38–39).

- Muamo (Veeralla): Šyö pikkaraiseni, mamman kullanmuruseni. Ta muate rupie, hyväseni. Tuu, tuu tupakkirulla, mistä tiesit tänne tulla? Tulin Piiterin mie tietä, karjalaisen kauppatietä...
- Tuatto: Mila, tulenko apuh? Mie pien paperie ta šie leikkuat. Paššuauko?
- Mila: Ei pappa, mie iče. Tahon piiruštua!
- Saša: Vesivärit nyt ollah miula. Mie niillä mualuan. Ka voit ottua värikynät.
- Muamo: Hyvä, Saša! Löyvätkö vielä puhašta paperie Milua varoin?
- Saša: Onnakko! Rupien mie vielä eččimäh mitäki...
- Mila: Kačoš vain, veikko! (Šiäntyy veikon piällä.)
- Tuatto: Lehti on luvettu. Elkyä riijelkyä! Nyt voimma mitänih yheššä näperrellä.

Harjotuš 17-1. Kačo kuvua š. 38 ta šanele, mi tahi ken missäki on. Käytä viivan alla olijie šanoja.

Muamo istuu

Veera on muamon

Tuatto istuu

Lehti on tuaton

Saša ta Mila issutah

Kynävakanni on

Lipaš on

Tuohuš palau

Jalkalamppu on

Kiššan paččahaini on

Lippahan piällä, divanalla, ylähyänä, kreslan ta kirjapolčan välissä, divanan viereššä, yšäššä, matolla, lepoistumeššä, lattiella, kiäššä.

Harjotuš 17-2. Kirjuta puuttujat verbimuuvtot.

Mualata, piiruštua, värittyä, näperrellä, leikata, luatie, liimata.

Mie mualuan, ..., näpertelen, väritän, leikkuan, ..., liimuan.

Šie ..., piirruššat, ..., ..., ..., luajit,

Hiän mualuau, piiruštau, värittäy, näpertelöy, ..., luatiu,

Myö ..., ..., väritämmä, ..., leikkuamma, luajimma,

Työ mualuatta, piiruššatta, ..., ..., ..., ..., liimuatta.

Hyö mualatah, piiruššetah, väritetäh, näperelläh, ..., leikatah,